

Rusland,

tja, wat moet je daar nu van zeggen

Als ik dit schrijf, begin 2024, is Rusland een besmet land. Daar ga je dus niet heen. Daar kun je ook niet eens heen, overigens. De annexatie van de Krim (2014), maar vooral de inval in Oekraïne op 24 februari 2022 heeft van Rusland een no-go-area gemaakt. Over de afschuwelijke oorlog die tot op de dag van vandaag voortduurt, zal ik helemaal zwijgen. Het is te verschrikkelijk voor woorden. En toch waren we in 2018 van 11 tot 14 september, dus precies vier dagen in Rusland. Maar wat kun je nou helemaal over dat land zeggen? Niks natuurlijk. Ik kan een indruk geven, een vage schets, maar zelfs die schets van zes jaar geleden heeft vreemde en verontrustende contouren.

We kwamen door Rusland, omdat we naar de Baltische staten wilden reizen (en via Rusland en Finland, Zweden en Denemarken weer terug, omdat Geri nou eenmaal van 'rondjes' houdt). De geschiedenis van Estland, Letland en Litouwen is heel nauw verweven (geweest) met Rusland. Op 23 augustus 1939 verdeelden nazi-Duitsland en de Sovjet-Unie Oost-Europa. Estland, Letland en Litouwen (o.a.) waren een kadootje van Hitler aan Rusland en dat werd vastgelegd in het beruchte Molotov-Ribbentrop-pact. En daar waren de bewoners van die Baltische Staten dus niet blij mee.

Op 23 augustus 1989, precies vijftig jaar na de ondertekening van het pact, om 19.00 uur lokale tijd (zijnde het tijdstip van ondertekening in 1939) vormden twee miljoen Esten, Letten en Litouwers een menselijke keten van 650 km lang die de drie hoofdsteden Talinn, Riga en Vilnius met elkaar verbond. Een vreedzaam protest tegen de Sovjetoverheersing. Een kwart van de totale bevolking deed eraan mee. De beelden gingen de hele wereld over. We hebben ze gezien, op film, in een museum in Talinn. Ik was in tranen. Toch duurde het nog tot 1991, tot na het uit elkaar vallen van de Sovjet-Unie, dat ook de Baltische staten hun onafhankelijkheid terugkregen. En daarmee was er weer een nieuw hoofdstuk van haat, woede en wrok in het geheugen van Russische leiders (en burgers?) bijgeschreven.

Maar wij reden – toch niet geheel onbekommerd – op 11 september 2018 bij Narva-aan-zee de brug over de Neva over naar Rusland. Helemaal vanzelf ging dat ook niet. Men zegt dat Narva eigenlijk al een beetje Rusland is en ik geloof het direct. De sfeer is ineens heel anders dan in het vrolijke en opgewekte Estland. We hadden een tijd opgekregen, we moesten om 20.00 uur de grens over. Een uur eerder (dat was ons dringend aangeraden) draaien we de parkeerplaats op waar we moeten wachten. Treurnis. Het is vies, er liggen hopen afval en er staat een wrakkig houten wc'tje en ik zie rijen geparkeerde, wachtende auto's. Niemand die enige informatie verstrekt. Er is wel een drip-bord en we zien dat daarop nummerborden verschijnen. Komt jouw nummer tevoorschijn (ze wisselen best snel), dan moet je onmiddellijk naar een houten hokje waar je een papiertje krijgt met een tijdslot, wist een collega-wachtende-autobestuurder ons te vertellen. Je hebt 20 minuten om naar het andere eind van Narva te rijden, want daar is de eigenlijke grensovergang.

Om even voor negen uur flitst ons nummerbord op. Geri rent naar het hokje, krijgt een papiertje en we scheuren het parkeerterrein af. Bijkomend probleempje: nergens staat aangegeven, waar je heen moet rijden. We verdwalen dan ook direct in het duister. We keren, rijden een stukje terug en proberen het nog een keer, nu op gps. En we redden het. Net. Hoge hekken en dubbele slagbomen. Stoplichten. Niemand te zien. We wachten nederig af. Dan herkent een camera ons nummerbord en de enorme hekken met stalen punten bovenop schuiven langzaam open. Een man drukt ons een lijvig formulier in handen – in het cyrillisch – en zegt dat we moeten wachten. 'The bridge is full'. O, juist. We wachten, rijden 50 m en wachten weer. Nog eens 100 m. Weer wachten.

Dan zien we twee even lange rijen en we kiezen feilloos de verkeerde. Namelijk: de rij van 'niets in te voeren'. We voeren de auto immers in? Maar ja, wij kunnen geen cyrillisch lezen. De jongeman van de douane zegt ons wat geïrriteerd dat we nu niet meer terug te sturen zijn (??), maar we moeten wel onmiddellijk de formulieren invullen. Huh?? Geri verdwijnt in een kantoorje waar ze een variant in het Engels blijken te hebben en de rij auto's achter ons gaat morren. Een kwartier later is hij terug. Dan moeten onze visa drie keer gecontroleerd worden, de auto wordt twee keer gecontroleerd en alles wordt afgestempeld. Hoera! Verheugd trekken we 100 meter op. Helaas. Weer een slagboom. Toch nog maar een keer de autopapieren controleren. En de visa. En de paspoorten. Het is bijna middernacht. Ja, ook al in 2018 kom je niet zomaar Rusland binnen.

Is Rusland dan anders dan Estland waar we vandaan komen? Zeker weten. Het is veel en veel armer. Smoezelige dorpjes, wegen met gaten, haveloos geklede mensen onderweg. In St.Petersburg verblijven we in Hotel Elizar, in een soort appartementje en we krijgen van de receptie een papier met indrukwekkende stempels, het bewijs dat we ook echt daar verblijven. Moeten we altijd met ons meedragen, wordt ons op het hart gedrukt. We zien in die vier dagen twee lachende Russen. Een mevrouw bij het postkantoor die ons postzegels verkoopt en een mevrouw in de metro waar we kaartjes kopen. We zijn in de metro ook de enige toeristen en dat terwijl er elke twee minuten een trein vertrekt vol met ernstig kijkende mensen.

Over de enorme verzameling kunstschaten, de schitterende kathedralen, de enorme musea in St.Petersburg kun je kort zijn: die zijn heel, heel erg mooi. Wat we eten is ook helemaal niet verkeerd. Je eet er dumplings, pasteitjes en plov. Plov kennen we nog van de Zijderoute: gewoon rijst met van alles erin. En ook hier lijkt het verstandiger je niet te verdiepen in wat er precies in zit. En er is ook zoetheid, veel zoetheid, want daar zijn de Russen kennelijk dol op. Er is taart (en cake) bij het ontbijt. Tanken is pas echt een feestje, benzine kost 55 cent per liter. Maar blij zijn de gewone mensen die je op straat ziet zeker niet. Niemand is onvriendelijk, maar het leven is kennelijk een ernstige zaak en volgens mij is het eerste dat kinderen leren, dat je niet mag lachen.

Het verkeer is natuurlijk wel dramatisch. Er zijn geen regels. Of als ze er wel zijn, houdt niemand zich eraan. Inhalen links en inhalen rechts, stoplichten worden meestal slechts opgevat als een suggestie, nee, het is het recht van de sterkste op de wegen. En als we eenmaal buiten St.Petersburg komen, op weg naar Finland, stopt iedereen voortdurend en parkeert overal waar ze maar zin hebben, want het is het paddenstoelen-seizoen. Hele emmers worden de auto's in gesleept. De supermarkten en ook de kleine winkeltjes bieden een beperkt assortiment voedingsmiddelen aan,

maar wel weer een zeer ruim assortiment wodka, overal. Wodka mag pas na 11.00 uur verkocht worden. Waarom is me een raadsel, want als er ergens ter wereld een alcoholprobleem is, dan is het wel in Rusland. Dus of zo'n 11.00 uur maatregel nou helpt?

Alcohol is anno 2024 nog steeds doodsoorzaak nummer 1 (direct of indirect). Hoewel het drinken ervan ontmoedigd wordt en ook wel daalt, is de consumptie altijd nog zo'n 15 liter pure alcohol per persoon per jaar, vergelijkbaar met 187 flessen wijn en dat gerekend over de hele bevolking, vrouwen en kinderen meegeteld. Russische mannen hebben dan ook maar een levensverwachting van 66 jaar. Er wordt ook veel illegaal gestookt, wat voor soms massale vergiftigingen en hoge aantallen doden zorgt. Het Britse ministerie van Defensie beweert dat het alcoholgebruik een van de oorzaken is van het immens aantal doden aan het front met Oekraïne onder de Russische soldaten.

Vier dagen is echt niks, veel te kort om iets te zinnings te zeggen. En toch waren het – ondanks de bijna onwerkelijk mooie en bijzondere kunstschaten – ook verontrustende dagen. De armoede, de viezigheid, de ongelofelijke bureaucratie, maar vooral de sfeer. Ik vond het in 2018 al een land om op je tenen in rond te lopen en daarna vooral stilletjes en snel weer te verlaten. Wat jammer.